

ŽIVI PREPROSTO - V SMERI PODNEBNE PRAVIČNOSTI

**Vpliv podnebnih sprememb na
življenja ljudi držav v razvoju,
s poudarkom na Afriki**

Didaktično gradivo za osnovne in srednje šole

Karitas

Ejoka!

Moje ime je Nangiro ...
 Naša dežela je zelo suha in prašna ... Pri nas je celo leto zelo vroče in
 prejmemo zelo malo padavin ...
 Smo pastirska družina ...
 Te koze moji družini pomenijo vse ...
 Imeli smo več koz, vendar nam jih je med lansko sušo nekaj poginilo
 Oče mi je povedal, da je bila Turkana vedno suha dežela, vendar, ko je bil
 mojih let, je bilo življenje lažje ...
 Oče ne zna razložiti zakaj se je vreme tako spremenilo, ve le, da če se bo
 suša nadaljevala, bo življenje postalo še težje ...
 Naše plemo na ta način tu živi že dolgo časa ...
 Nihče v moji družini nikoli ni hodil v šolo, tudi večino mojih prijateljev ne ...
 Moja sestra je ves dan zaposlena s prinašanjem vode, pripravo hrane za
 družino in čiščenjem hiše ...
 Moje upanje za prihodnost je, da bom lahko živel kot član plemena Turkana.
 Upam, da bomo našli drugačne poti pridobivanja vode in da se bo naš način
 življenja lahko nadaljeval.

Vaš, Nangiro.

Kaj so podnebne spremembe?

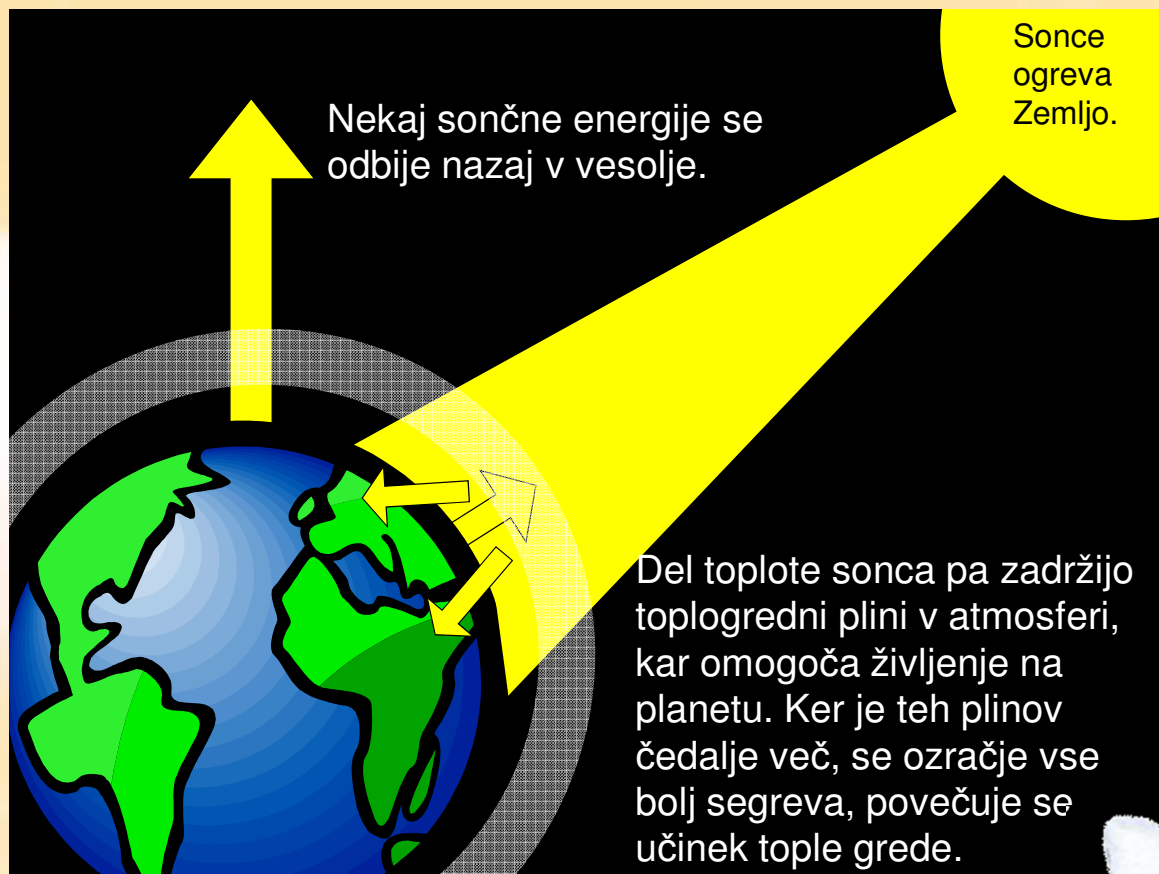

- Pojav spreminjanja podnebja na celi Zemlji ali na posameznih območjih.
- Dogajale so se tudi v preteklosti – **naravno spreminjanje podnebja**.
- V **zadnjih 30-tih** letih so spremembe **bolj intenzivne** in z večjimi posledicami na življenja ljudi kot v preteklosti – **kot posledica človekovih dejavnosti** (industrija, promet, energetika, gospodinjstva, kmetijstvo ...) in načina življenja (potrošništvo).

Izgorevanje fosilnih goriv (premog, nafta) – povečuje se koncentracija CO₂ in drugih plinov v ozračju, ki povzročajo **učinek tople grede** – **povišuje se temperatura ozračja**.

Učinek tople grede

Brez toplogrednih plinov, bi bila vsa voda na Zemlji zamrznjena (namesto ugodnih povprečnih 15 °C, bi bila na Zemlji povprečna temperatura -18 °C).

V **zadnjih 100 letih** se je globalna temperatura zaradi povečanega učinka tople grede **povečala za 0,74 °C**, do leta **2100** se bo glede na sedanje razmere povečala še za **1,8 °C**, ob nebrzdanem naraščanju izpustov toplogrednih plinov pa za **6,4 °C** (IPCC).

Katere so neposredne posledice podnebnih sprememb?

- **ekstremni vremenski pojavi**, npr.:
 - tropske nevihte, celinske nevihte z ekstremno močjo,
 - obilne in neredne padavine (poplave),
 - suše,
- **taljenje in krčenje gorskih ledenikov in polarnega ledenega pokrova,**
- **taljenje morskega ledu,**
- **zmanjšan obseg snežne odeje in permafrosta.**

Poplave v Pakistanu, 2010

Poplave v Železniki, 2007

Poplave v Sloveniji, 2010

Neurje v Kamniku in okolici, 2008

Posledice ciklona ...

Poplave na Madagaskarju, 2008

Suša v Burundiju, 2008

Orkan Katrina, New Orleans, 2005

V zadnjih 35 letih so se viharji moči orkana Katrina podvojili. Vremenoslovci trdijo, da je za to kriv dvig temperature morja na površini.

Vse pogostejše suše v Afriki (Darfur, Somalija)

Posledice podnebnih sprememb že danes občutimo vsi prebivalci planeta, v prihodnosti jih bomo še bolj ...

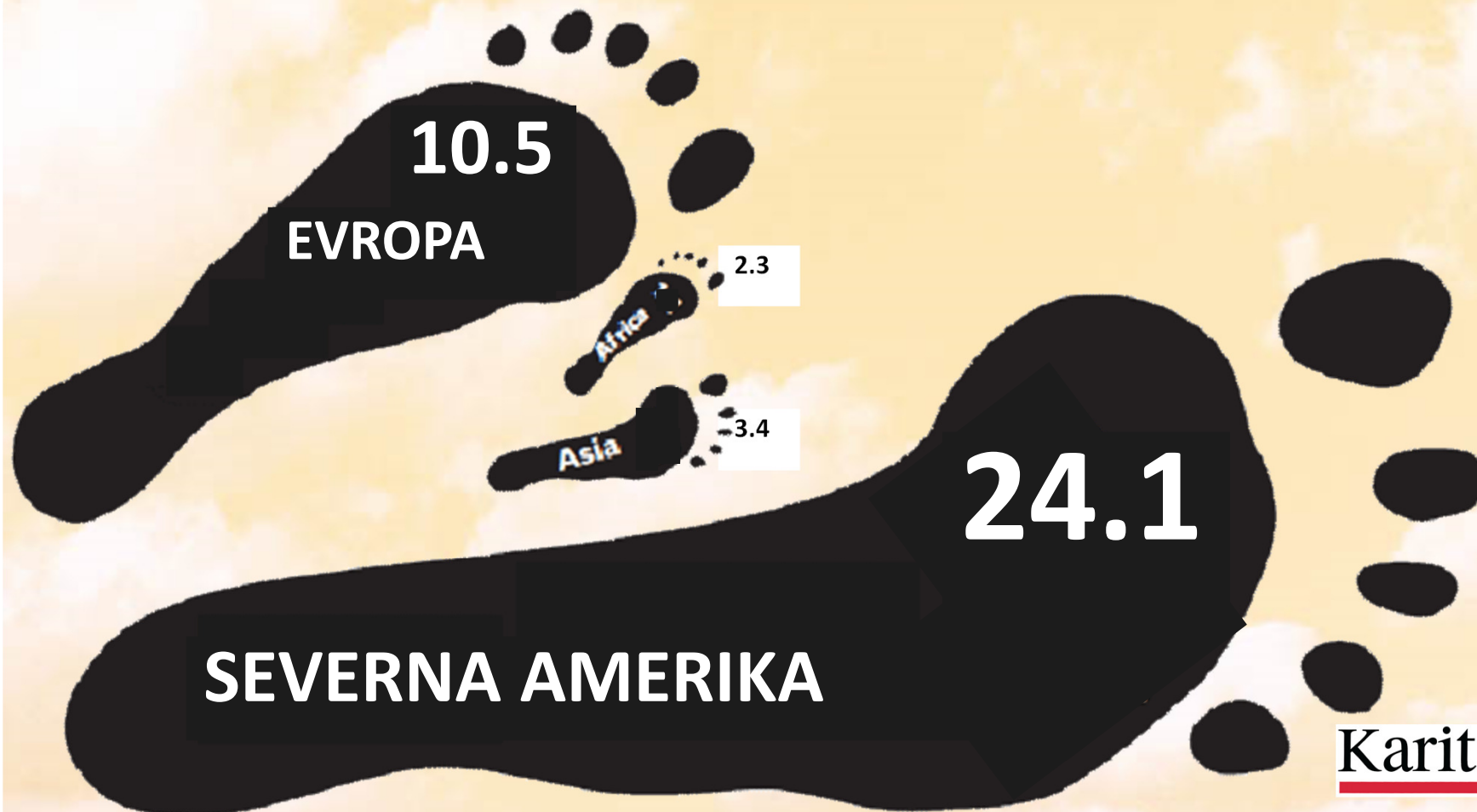
Podnebne spremembe v povezavi z revščino v Afriki

- **Razvite države** smo s svojim načinom življenja in dejavnostmi **prispevale največji delež toplogrednih plinov** (najbolj vplivamo na globalne spremembe podnebja).
 - **Posledice teh najbolj občutijo prebivalci najrevnejših družb** (v Afriki, Aziji, J Ameriki, JV Evropi), ki so **najmanj prispevali** k tem spremembam
-
- zaradi **revščine** in odvisnosti od **kmetijstva** so se **najmanj sposobni spopadati z njihovimi posledicami** – potisnjeni so v še večjo revščino.
 - Najbolj so prizadeti revni prebivalci Afrike ... razvite države smo jim dolžne pomagati (“**ekološki dolg**”) ...

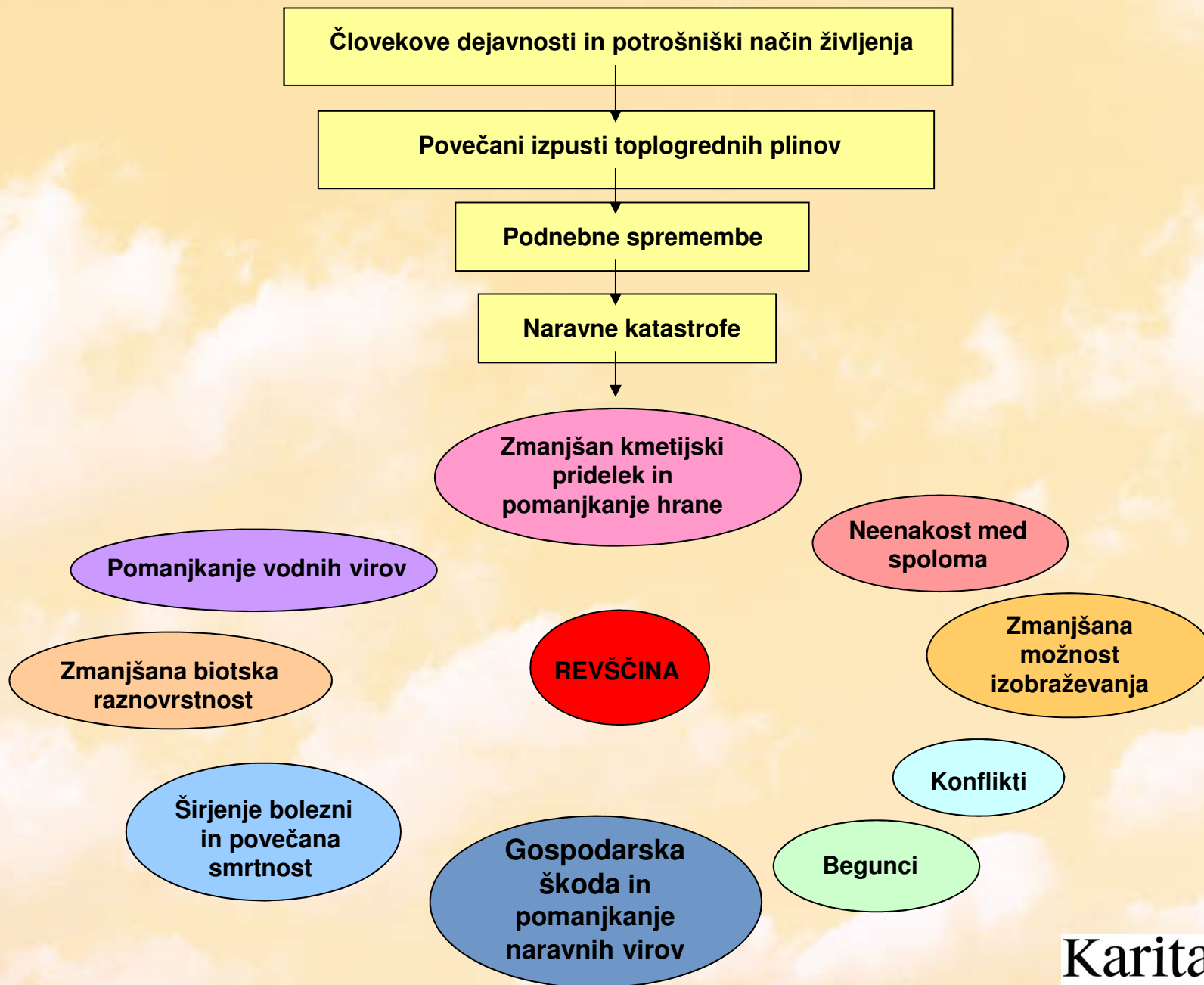
Leta 2009 je bilo 99 % umrlih v katastrofah prebivalcev **držav v razvoju** (letno zaradi posledic podnebnih sprememb povprečno umre 62 000 ljudi), čeprav te države v povprečju **proizvedejo le 1 % vseh toplogrednih plinov**. V zadnjih 40-tih letih je število ljudi, ki jih prizadenejo katastrofe naraslo od 740 milijonov na 2,5 milijarde.

Proizvodnja CO2 v tonah na prebivalca letno (“ogljčni odtis”)

Katere **posredne posledice** podnebnih sprememb najbolj prizadenejo prebivalce revnih dežel?

Vpliv podnebnih sprememb na dostop do pitne vode

- **Vse večje bodo razlike v razporeditvi in količini padavin (suše, poplave).**
- **Hude posledice pri zagotavljanju pitne in sanitarne vode.**
- **Omejen dostop do pitne vode – že sedaj največji problem in ima najhujše posledice za prebivalstvo Afrike in za njen trajnostni razvoj.**

V Afriki umre 250.000 otrok na leto zaradi diareje in dehidracije (IRIN, 2010). V zdravstvenem centru, obnovljenem s pomočjo Karitas v Mukungu v Ruandi, pomagajo dehidriranim otrokom.

- Na svetu danes že **1,2 milijarde ljudi nima dostopa do pitne vode** (poleg Afrike velik problem tudi v Azijskih državah).
- **V Afriki živi danes 45 % prebivalcev** (približno 314 milijonov) brez stalnega dostopa do kakovostne pitne vode (UNPD, 2006) .

- Do leta **2050** bo v Afriki zaradi posledic globalnega segrevanja ozračja trpelo pomanjkanje pitne vode **še več ljudi** med 350 do 600 milijonov ljudi (ocena IPCC).
- Povprečen Afričan ima že danes na voljo 10 krat manjšo količino vode kot Slovenec ...

Slovenska Karitas je podprla gradnjo vodnjaka v kraju Ruzo v Burundiju, kjer so sušna obdobja vse daljša.

Otroci, predvsem dekleta, v Afriki vsak dan hodijo tudi po **več kilometrov** daleč s kantami do vodnjakov po **pitno vodo**.

V Afriki pogosto ni dovolj vode niti za pitje, kaj šele za umivanje ...

Vpliv na kmetijski pridelek in pomanjkanje hrane

Številni revni po svetu se **preživljajo s kmetijstvom** (t.j. **70 % prebivalcev Afrike**), ki je močno odvisno od razporeditve in količine padavin.

Vsak 6 prebivalec na svetu trpi zaradi kronične lakote (940 milijonov ljudi) (FAO, 2008).

Vse manj bo primerne zemlje za pridelavo hrane, skrajšana bodo **obdobja primerna za obdelovanje**, zmanjšana produktivnost pridelkov.

V Afriki **49 % otrok v starosti do 5 let umre zaradi podhranjenosti** (v letu 1999 je zaradi podhranjenosti umrlo 3,8 milijona otrok) (WHO, 2009).

Podhranjeni otroci, ki jim pomagajo v zdravstvenem centru v Mukungu v Ruandi. Dokler se njihovo stanje ne začne izboljševati, imajo zelo žalostne obraze ...

Vpliv na širjenje bolezni in povečano smrtnost

Približno **300.000** ljudi na leto umre zaradi bolezni in drugih posledic podnebnih sprememb

(OZN, 2009).

- **Povečan negativen vpliv na zdravje** velikega števila ljudi (revni najbolj ranljivi).
- **Širjenje bolezni**, ki jih prenašajo od podnebnih razmer odvisne **žuželke** na območja, ki so **sedaj varna** (npr.: malarija).
- **Širjenje bolezni povezanih:**
 - z oporečnimi vodnimi viri in njihovim pomanjkanjem (diareja, kolera, dehidracija ...),
 - s pomanjkanjem hrane (podhranjenost),
 - širjenje **območij z nalezljivimi boleznimi** (kolera, griža) (IPCC).

V zadnjih 15 letih se zaradi višjih temperatur v gorskih območjih in poplav pojavljajo epidemije malarije v višje ležečih območjih Vzhodne Afrike, v Ruandi, Zimbabveju, Keniji in Somaliji, ki prej niso bila izpostavljena tej bolezni.

Malarijo bi že močno zajezile mreže proti komarjem. Če jih prebivalci malaričnih območij dobijo, jih pogosto uporabijo za lovljenje rib. Potrebno je tudi osveščanje in izobraževanje ...

Vpliv na migracije in begunce

- **Množična selitev ljudi na druga območja znotraj države ali v druge države (t.i. okoljski begunci) zaradi posledic naravnih katastrof – prilagajanje na podnebne spremembe.**

- **Pritisk na gostitelje, povečanje napetosti** zaradi omejenih virov, kar vodi v **degradacijo okolja** in pogosto v **humanitarno krizo**.
- Do leta 2050 se bo število beguncev povečalo iz **19,2 milijonov** na okoli **150 milijonov** (ocena IPCC).
- **Najbolj obsežne migracije** zaradi podnebnih sprememb se dogajajo v **podсахarski Afriki**, prizadenejo pa tudi milijone ljudi v **Aziji**.

Begunski kamp, DR Kongo

Vpliv na konflikte

- Pogosta **politična nestabilnost** držav v razvoju (nestabilne vlade) ter **šibko gospodarstvo**, ki izčrpava naravne vire.
 - Države se **ne morejo prilagajati fizičnim posledicam** podnebnih sprememb in **zadostiti potreb prebivalstva**
-
- **Pomanjkanje virov lahko vodi k izrednim razmeram** (spori znotraj skupnosti ali med njimi npr. Darfur).
 - Na svetu je **46 držav** (z 2,7 milijarde preb.), v katerih bodo posledice podnebnih sprememb povzročile **visoko stopnjo tveganja nasilnega konflikta ali celo vojne** (ocena International Alert-a).

Slovenska Karitas je s humanitarno akcijo leta 2006 pomagala prizadetim zaradi konflikta v Darfurju (spori med plemeni zaradi pomanjkanja vode in obdelovalne zemlje).

Vpliv na življenje obalnih območij

- **Dvig gladine morja zaradi taljenja kopenskih ledenikov** (do konca stoletja možen dvig morja od 15 do 95 cm).
- Dobrih **60 % svetovnega prebivalstva** živi znotraj 60 km od morja oddaljenega območja (UNESCO).
- Največ ljudi bo ogroženih v velikih **deltah Afrike** (Nil; Gvinejski zaliv, Maldivi) **in Azije** (število Afričanov ogroženih zaradi poplavljenih obalnih območij se bo povečalo z 1 milijona v letu 1990 na **70 milijonov do leta 2080** (ocena Oddelka ministrstva za mednarodni razvoj v Veliki Britaniji))

... pomanjkanje vode, hrane; širjenje bolezni; izguba domov; uničena infrastruktura; migracije; izguba življenj; revščina

Zaradi silovitejših monsunov in dvigovanja morske gladine poplave že danes prizadenejo na tisoče ljudi, ki se morajo preseliti iz obalnih krajev Bangladeša.

Vpliv na raznovrstnost naravnega okolja

- **Izguba biotske raznovrstnosti** (ogroženih bo veliko živalskih in rastlinskih vrst).

- Po eni od študij bi zaradi podnebnih sprememb do leta 2050 lahko **izumrla 1/3 vrst na zemlji**.
- **Biotska pestrost ima zelo pomembno vlogo tudi pri ohranjanju človekovega življenja na zemlji, predvsem za preživetje najrevnejših prebivalcev** (zagotavlja hrano, zdravila, kurivo, gradbene materiale ...).

Vpliv na ženske, otroke in starejše

- Večina **žensk** v državah v razvoju živi **pod pragom revščine** (z manj kot 1,25 \$/dan).
- **Večinoma delajo v poljedelstvu** - njihovo **preživetje je odvisno od naravnih virov**, zato so še posebej ranljive na posledice podnebnih sprememb - suše, poplave ...

- To predstavlja dodatno breme **za zdravje žensk**, zmanjša **čas za izobraževanje** in sodelovanje v dohodkovno **ustvarjajočih dejavnostih** in tako **povečuje neenakost med spoloma**.
- V afriških družinah **za pridelavo hrane in zagotovitev pitne vode v 90-ih % poskrbijo ženske**, pri tem jim pogosto pomagajo tudi otroci (še posebno dekleta).
- **Zelo ranljivi skupini** na vpliv podnebnih sprememb v revnejših državah so tudi **otroci** in **starejši** (revščina, šibko zdravje, skrb za vnuke – sirote ...)

Ženske predstavljajo 80 % (20 milijonov) vseh t. i. okoljskih beguncev, ki so zaradi katastrof povezanih s podnebnimi spremembami izgubile svoj dom in sredstva za preživetje ...

Vpliv na gospodarstvo

Domačini pri delu – gradnja nove porodnišnice v kraju Ruzo v Burundiju, zgrajene s pomočjo Slovenske Karitas.

- **Katastrofe prinašajo uničenja, ki lahko ohromijo celotne države in jih denarno oslabijo**
- **Podnebne spremembe povzročijo na svetu za okoli 125 milijard \$ gospodarske škode na leto, še posebno v kmetijstvu (OZN, 2009).**
- **Zmanjšanje gospodarske rasti, še posebej v revnejših državah**
- **Večje in hitrejše podnebne spremembe bodo povzročile hujše negativne učinke na gospodarstvo**

Vpliv na izobraževanje

- **Manj učencev** (odsotnost od pouka zaradi katastrof, pomanjkanja osnovnih sredstev za preživetje, bolezni ...).
- **Neenakost med spoloma (deklice pogosto ne obiskujejo šole, ker morajo skrbeti za preživetje družine – dela na polju, prinašanja pitne vode – tako imajo manj možnosti za izobrazbo ...)**
- **Pomanjkanje šolske infrastrukture in manj učiteljev** (poplave in druge katastrofe uničujejo šolske zgradbe, zmanjšujejo prosti čas otrok in silijo ljudi v selitve v druge kraje, kjer pa so pogosto zmanjšane možnosti dostopa do izobrazbe).
- **Zmanjšana kakovost izobrazbe** (preobremenjenost učiteljev, manj sredstev od države ...)
- Izobraženost zmanjšuje revščino ...

Burundijski otroci čakajo na začetek pouka. Slovenska Karitas je ob pomoči Ministrstva za zunanje zadeve RS v kraju Mbirizi podprla gradnjo šole za 300 otrok.

Otroci so zaradi podhranjenosti in drugih bolezni pogosto odsotni iz šole.

Karitas

Podnebne spremembe so
svetovni problem,
ki potrebuje skupen
trud vseh držav,
vlad, podjetij in
posameznikov.

Kaj bi za blaženje in prilagoditev na posledice podnebnih sprememb morale storiti **vlade razvitih držav?**

Ob pomoči Ministrstva za zunanje zadeve RS je Slovenska Karitas podprla namestitev **sončnih celic** na porodnišnico v Ruzo za pridobivanje sončne energije, ki je okolju prijazna in trajna.

- Uresničevati **Kjotski protokol in zastavljene cilje EU**, odobriti, podpisati ter skupaj delati za izvršitev novega, močnejšega, globalnega protokola po letu 2012.
- **Povečati energetska učinkovitost in zmanjšati izločevanje ogljika** (z zakonodajo, obdavčitvijo, vlaganjem sredstev v obnovljive energetske vire) ter zagotoviti **trajnostni razvoj**.
- **Državam v razvoju** s finančno in strokovno pomočjo **pomagati razvijati podnebnju prijazno tehnologijo** in jim **pomagati pri prilagajanju na podnebne spremembe**.
- **Omogočiti več znanstvenih raziskav** upravljanja z **obnovljivimi naravnimi viri** (energija vodotokov, sončna, geotermalna, vetrna energija, biomasa, biogoriva) in **strategij za preživetje** (npr. kako preživeti v suši).
- Zagotoviti boljšo **osveščenost in izobraževanje, podpirati javno razpravo o podnebnih spremembah** kot pomoč posameznikom in podjetjem za boljše razumevanje kompleksnosti problematike in njenih rešitev.
- **Podpirati nevladne organizacije**, ki vlagajo svoje napore v doseganje trajnostnega razvoja in si prizadevajo za zmanjševanje globalne revščine.

Kaj ti kot **posameznik** v vsakdanjem življenju lahko storiš za zmanjšanje podnebnih sprememb?

- **Zmanjšuj, ločuj in recikliraj odpadke;**
- **Uporabljalj javni prevoz, kolo ali pa hodi peš**
(tako boš poskrbel za svoje zdravje in razvedrilo 😊);
- **Varčuj in nakupuj pametno;**
- **Varčuj z energijo in vodo:**
 - ✓ ugašaj luči;
 - ✓ ne puščaj TV, stereonaprav in računalnika v stanju pripravljenosti;
 - ✓ ne segrevaj prostorov preveč in ne pretiravaj z njihovim hlajenjem;
 - ✓ oprhaj se namesto kopaj;
 - ✓ pokrij lonec med kuhanjem;
 - ✓ segrej le toliko vode kot jo potrebuješ;
 - ✓ uporabljalj varčne žarnice;
 - ✓ kupuj električne naprave z oznako energijskega razreda A...;
- **Posadi drevo ali rastlino** na domačem ali šolskem vrtu;
- **Podpiraj politike in nevladne organizacije**, ki vlagajo svoje napore v doseganje trajnostnega razvoja in si prizadevajo za zmanjševanje globalne revščine.

... živi

preprosto

trajnostno

v solidarnosti

še posebej do tistih, ki jih podnebne spremembe najbolj prizadenejo ...

Projekt je sofinanciran s strani Evropske komisije.
Nosilec projekta je Slovenska Karitas. Stališča izražena v predstavitvi ne izražajo nujno tudi
stališč Evropske komisije.

Pripravili: Saša Eržen in Jana Lampe
Viri: IPCC, UNFCCC, WHO, ARSO, International Alert, Christian aid, Caritas Internationalis, CAFOD, Trocaire, Evropska komisija, UNESCO, UNEP.
Izbor foto: Mojca Urh

Foto: Stane Kerin, Barbara Pirnat in Jana Lampe, Peter Tomažič
Fotografije so nastale ob spremljanju razvojnih projektov Slovenske Karitas v Afriki.
Oblikovanje: Mojca Urh

www.karitas.si

Ljubljana, september 2010.

Karitas